

Csorba Győző Könyvtár – könyvtári minőségfejlesztési projekt

Akadálymentesség biztosítása a Csorba Győző Könyvtárban

Működésfejlesztő Csoport

Létrehozva: 2016.09.28. | Frissítve: 2017.05.02.

I. Akadálymentesség a könyvtárban

A fogyatékkal élő emberek számára könyvtári viszonylatban az akadálymentesség azt jelenti, hogy megfelelő kialakítás mellett, saját igényeik szerint használják a könyvtárak különféle szolgáltatásait. Az alapelv az, hogy a könyvtárnak ugyanazon funkciókat kell betöltenie a fogyatékos emberek könyvtári ellátásában, mint a többi állampolgár ellátása során. A hátrányos helyzetű használók is a tanulás, továbbképzés, a munkavégzés, a mindennapi életvitel információkkal való megkönnyítését, a rekreáció lehetőségét, a közösségi élmény megélését várják joggal a könyvtáraktól. Különbség csak az információ elérésének módjában van, ezeket kell a könyvtáraknak számba venni, és a megfelelő eszközöket, elérési módokat megteremteni. Nemcsak a fizikai akadálymentesítés, hanem az információkhoz való online hozzáférés biztosítása is fontos.

A fogyatékkal élők esélyegyenlőségének, önálló életvitelének és a társadalmi életben való aktív részvételének biztosításáról több jogszabály is rendelkezik.

Jogszabályok, ajánlások a könyvtári akadálymentesítéssel kapcsolatban

1998. évi XXVI. törvény a fogyatékos személyek jogairól és esélyegyenlőségük biztosításáról
2003. évi CXXV. törvény az egyenlő bánásmódról és az esélyegyenlőség előmozdításáról (E
1997. évi LXXVIII. törvény az épített környezet alakításáról és védelméről (Építéstv.)
10/2006. (II. 16.) OGY határozat az új Országos Fogyatékosügyi Programról

A közszolgáltatás egyenlő eséllyel hozzáférhető akkor, ha igénybevétele - az igénybe vevő állapotának megfelelő önállósággal - mindenki, különösen a mozgási, látási, hallási, mentális és kommunikációs funkciókban sérült emberek számára akadálymentes, kiszámítható, értelmezhető és érzékelhető; továbbá az az épület, amelyben a közszolgáltatást nyújtják, mindenki számára megközelíthető, a nyilvánosság számára nyitva álló része bejárható, vészhelyzetben biztonsággal elhagyható, valamint az épületben a tárgyak, berendezések mindenki számára rendeltetésszerűen használhatók és a szolgáltatások egyformán igénybe vehetők. (Fot. 4.§ h) bek.)

Akadálymentes az épített környezet akkor, ha annak kényelmes, biztonságos és önálló használata minden ember számára biztosított, ideértve azokat az egészségkárosodott egyéneket vagy ember csoportokat is, akiknek ehhez speciális létesítményekre, eszközökre, illetve műszaki megoldásokra van szükségük. (Építéstv. 2.§)

Mint minden közintézménynek, a könyvtáraknak is be kell tartaniuk ezeket a rendelkezéseket. A legfontosabb alapelvek: megfelelő körülmények létrehozása, különleges megoldások alkalmazása, sajátos szükségletek kiemelt kezelése. Külön szempont, hogy az érintett kollégák részére is ki kell alakítani az akadálymentes és biztonságos munkavégzés feltételeit, és olyan munkakörben kell alkalmazni őket, amelyekben a képességeik szerint tudnak teljesíteni. Az akadálymentesítés teljes megvalósításához – az előkészítéstől kezdve, a pályázatíráson és a tesztelésen át a mindennapos használatig – kívánatos az érintetteket, érdekvédelmi szervezeteket, jogászokat megkeresni, bevonni és tájékoztatni. A különféle megoldások előnyösek és kényelmesen használhatóak más célcsoportok (pl. babakocsival közlekedő családok, gyermekek, időskorúak) számára is, azaz többes hasznosulást eredményez a kialakításuk.

Az esélyegyenlőségi törvényben alapvető jogként szerepel a közlekedés, a támogató szolgálat és segédeszközök igénybevétele mellett az épített környezet és a kommunikációs felületek akadálymentes használatához való jog. A tudásalapú társadalomban - amelyben az információnak, az információhoz való gyors, pontos hozzáférésnek igen nagy jelentősége van

– az információ érzékelésében és értelmezési lehetőségének biztosításában kell a megfelelő segítséget nyújtani. Megfelelően kialakított környezet hiányában a fogyatékos emberek hátrányos helyzetbe kerülnek a társadalom többi tagjával szemben. Az akadálymentesség a fizikai és szellemi gátak áthidalását jelenti.

II. A könyvtáraknak a fogyatékkal élők ellátásában szakmai segítséget nyújtó szervezetek:

- OSZK Könyvtári Intézete
- Fogyatékos Személyek Esélyegyenlőségéért Közalapítvány
- Siketek és Nagyothallók Országos Szövetsége
- Siketvakok Országos Egyesülete
- Mozgáskorlátozottak Egyesületeinek Országos Szövetsége
- Magyar Vakok és Gyengénlátók Országos Szövetsége
- Értelmi Sérültek és Segítőik Országos Szövetsége

Továbbá: fogyatékkal élőkkel foglalkozó helyi szervezetek, iskolák, alapítványok, érdekvédelmi és civil szervezetek, a felsőoktatási intézményekben a speciális igényű hallgatókat segítő testületek.

III. Helyzetelemzés

A könyvtár szolgáltatásait a Használati Szabályzat 38. §-ban meghatározott, fogyatékkal élő olvasók ingyenesen vehetik igénybe.

Fogyatékkal élők számára a Tudásközpont akadálymentesített. A fiókkönyvtáraknál még korlátozottak a lehetőségek.

Mozgássérült személyek könyvtárhasználatát segítő intézkedések

Parkolóhely: a parkoló az épület déli oldalán található, mozgáskorlátozottak számára külön parkolóhelyek biztosítottak a bejáráshoz közel.

Csengő: mozgáskorlátozottak számára csengő található a déli bejárat ajtójánál, ami megkönnyíti a gyors bejutást a Tudásközpontba.

Külön beléptető kapu biztosítja a mozgáskorlátozottak gyors, kényelmes bejutását.

Megfelelő ajtókat építettek be. A Csorba Győző Könyvtárnak van kerekesszékes főállású dolgozója és önkéntes kollégája is, ők kényelmesen tudnak közlekedni a könyvtárban. Az ajtók szélessége, nyílásszélessége, a kilincs, egyéb nyitószervezet magassága, kezelhetősége, a munkaállomások kialakítása megfelelő.

Lifttel minden szint megközelíthető.

Akadálymentesek a mosdók.

Online szolgáltatások (nem csak fogyatékkal élőknek)

- online hozzáférhető katalógus
- DVD- és hangoskönyvlista
- hosszabbítási, előjegyzési lehetőség
- „Kérdezd a könyvtárost!” szolgáltatás: amennyiben az olvasónak általános kérdései vannak a könyvtárral, kölcsönzéssel, hosszabbítással stb. kapcsolatban, ill. online szaktájékoztatót igényelne, megtalálja a honlapon az általános- és szaktájékoztatók nevét a hozzájuk tartozó téma szerinti felsorolásban, online elérhetőséggel
- „Kérdezze a könyvtárost! (chat)” szolgáltatás: 2016 novemberétől elindítottuk új szolgáltatásunkat, a chat-alapú tájékoztatást. Egyszerűbb kérdéseket honlapunkon

azonnali üzenetküldő szolgáltatás segítségével küldhetik el az érdeklődők, és kérdésükre percekben belül megkapják a választ.

- online hozzáférés a honlapról közös katalógusokhoz, adatbázisokhoz
- online hozzáférés helytörténeti adatbázisokhoz pl. DigiTár (FotóTár, VideóTár, HangTár), Baranyai neves személyek életrajzi adatbázis, Ez történt Baranyában, virtuális gyűjtemények (Bányászattörténeti Gyűjtemény, Kistelegdi István Építészeti Fotógyűjteménye, Tiszay Andor Gyűjtemény), Hungaricana adatbázis (Dunántúli Napló tartalma 1944-1997)

A „Házhoz megy a könyvtár!” szolgáltatás (nem csak fogyatékkal élőknek)

2012-ben új szolgáltatást indult azoknak, akik nem szeretnék lemondani az olvasás örömről akkor sem, ha már nem képesek személyesen eljönni a könyvtárba olvasnivalóért. A szolgáltatás keretében a könyvtár vállalja, hogy a mozgásukban korlátozottak, lakásukhoz kötött idős emberek számára ingyenesen házhoz szállítja az általuk kiválasztott dokumentumokat.

Értelmi sérült személyek könyvtárhasználatát segítő intézkedések

Könnyen érthető formában íródott könyvtárhasználati tájékoztató, információs füzetek készültek, melyek a regisztrációnál, olvasószolgálati pultoknál elérhetőek.

A könyvtárban egységes és érthető a tájékoztató rendszer (eligazodást segítő táblák, feliratok).

Látássérült személyek könyvtárhasználatát segítő intézkedések

A lift vakok számára is akadálymentesített (braille felirat, hangjelzés).

Vakok számára vezető csík segítségével közelíthető meg a lift, ill. a regisztrációs pult.

A lépcsők megfelelnek az akadálymentesség kritériumainak.

Korlát van minden lépcső mellett, mindkét oldalon.

A honlapon vakbarát változat elérhető.

Nagyítók, lupék az első emeleti olvasószolgálati pultnál igényelhetőek.

Vakok és gyengénlátók részére a legfontosabb dokumentumtípusok a hangoskönyvek, illetve a Braille-írással készült könyvek, amelyeket igyekeznek a könyvtár beszerezni.

A hangoskönyv-állomány adata, kölcsönzési mutató: A hangoskönyv állomány a Csorba Győző Könyvtár könyvtáraiban összesen: 2659, Könyvtárbuszokon 47, összesen 2706. (2016.12.31.)

Az öregbetűs könyvek a csökkentlátók könyvtárhasználatát könnyíti meg (Fekete Sas Könyvkiadó sorozata).

Öregbetűs könyvek adatai, kölcsönzési mutatói:

Látássérülteket segítő műszaki, technika eszközök az első emeleten találhatóak.

- TOPAZ asztali olvasótévé: csökkentlátók számára hasznos, a készülék lapjára fektetve a könyvet vagy folyóiratot, a mellette lévő monitoron sokszoros nagyításban olvashatók az oldalak.
- Focus 80 Braille-kijelző: a legújabb Braille-kijelző technológiával készült, lehetővé teszi a könnyű navigálást Windows környezetben.
- Jaws for Windows professional (magyar nyelvű) verzió: amerikai fejlesztésű képernyőolvasó szoftver, a magyar nyelvű változatot a Magyar Vakok és Gyengénlátók Országos Szövetsége (MVGYOSZ) munkatársai készítették el. A magyarul beszélő képernyőolvasó program a képernyőn megjelenő szöveget felolvassa, ezáltal elérhetővé teszi a gép használatát a látássérültek számára is. Többféle beállítási és hangolási lehetőség nyílik (női, férfi felolvasó hangok közül

lehet választani, a hibátlan felolvasást segítő szótár bővíthető, a felolvasás sebessége beállítható stb.)

- Braille hálózati nyomtató: a digitális szövegállományt (szkennelt szöveg, szerkesztett word, textállományok) magyar Braille-karakterekre konvertáló program; nem fogyaszt festéket, kis tűk domborítják ki a Braille-betűket, viszont különleges papír kell hozzá, amely az MVGYOSZ-tól rendelhető meg. Hangos, ezért szükséges hozzá a zajcsökkentő doboz.
- Hírmondó: egy speciális internetböngésző, amely a honlapokon található szövegeket jól érthető, élethű hangon olvassa fel, és segíti az oldalak közti navigálást a vakok és gyengénlátók számára.
- Hangoskönyv terminál: Az országban egyedülállóan a könyvtár egy innovatív megoldást indított útjára. 2016. március 1-jétől a Tudásközpont 1. emeletén egy érintőképernyős hangoskönyv terminál segíti az olvasókat a megfelelő hangoskönyv kiválasztásában. Több mint 600 hangoskönyv kölcsönözhető a könyvtárban. Ennek nagy jelentősége van a vakok és gyengénlátók életminőségének javításában, emellett a népszerű színészek által felolvasott művek mindenkinek kellemes kikapcsolódást nyújthatnak. A terminál segítségével témakörök szerint lehet böngészni, és lehetőségük van a látogatóknak egy 30 másodperces, rövid részlet meghallgatására is.

Mindezekről tájékoztatás található a honlapon, a regisztrációnál és az első emeleti olvasószolgálati pultnál megtalálható szórólapokon. Használatukban segítséget nyújtanak az olvasószolgálatos kollégák, informatikusok.

Hallássérült személyek könyvtárhasználatát segítő intézkedések

Eligazodásban segítő fény-, hang- és képi jelzések.

Riasztó-jelző rendszerek, fény-jelző berendezések alkalmazása (a veszélyt jelző nemzetközileg elfogadott sárga villogó fény).

A honlapon 3D térkép az épületről.

A könyvtár bejáratánál tájékoztató táblát, szintenként térképet helyeztek el.

CD-, DVD-állomány, a feliratos vagy jeleléssel ellátott audio-vizuális dokumentumok, elektronikus dokumentumok beszerzése folyamatos a könyvtárban.

CD-, DVD-állomány adatai, kölcsönzési mutatói: audio-vizuális dokumentumok kölcsönzési adatai a Csorba Győző Könyvtár állományában a fiókkönyvtárakat is beleértve 5537, Könyvtárbuszon 1204, Összesen 6741. (2016.12.31.)

A sok képi illusztrációval rendelkező informatív könyvek beszerzése biztosított.

Információs kiadványok, poszterek, szóróanyagok készülnek a szolgáltatásokról, rendezvényekről. A honlap is tájékoztatást nyújt mindezekről.

A megjelent jelnyelvről szóló szakirodalom gyűjtése. Jelnyelv vizsgával rendelkező könyvtárosa van az intézménynek.

IV. Egyéb feladatok az akadálymentesítéssel és a fogyatékkal élők könyvtári ellátásával kapcsolatban

Akadálymentes honlap: részben akadálymentes és vakbarát a portálfelülete a könyvtárnak, angol nyelvű verzió is elérhető.

A könyvtár a fogyatékkal élők szervezetei által kezdeményezett, valamint saját programokkal hozzájárul az olvasáskultúra, a digitális írástudás fejlesztéséhez. A könyvtár Kapcsolati csoportja e-mailen és telefonon tartja a kapcsolatot a fogyatékkal élők helyi szervezeteivel. Figyelik a megjelenő pályázatokat, folyamatos a források keresése, előteremtése. Évente

vannak közösen szervezett rendezvények a Fogd a Kezem Alapítvánnyal, ezek pályázatból kerülnek finanszírozásra. A Vakok és Gyengénlátók Pécsi szervezetével is aktív a kapcsolat, 2016-ban helyet biztosított a könyvtár a közgyűlésüknek is. A Kerek Világ Alapítvány hangos újság felvételeket készített a könyvtárban.

A szolgáltatások, lehetőségek népszerűsítése, reklámozása.

A könyvtári dolgozók képzése a fogyatékos emberek kiszolgálására. Pl.: érzékenyítő tréningen vettek részt a kollégák több alkalommal. Siket, látássérült, autista, mozgássérült, értelmi sérült emberekkel ismerkedhettek meg csoportos foglalkozás keretében. A helyi gyógypedagógia iskolát (Pécsi Éltes Mátyás Egységes Gyógypedagógiai Módszertani Intézmény) meglátogatták a kollégák, a pedagógusok előadásokat tartottak.

Morális akadálymentesítés biztosított. Segítőkészség tapasztalható a könyvtári dolgozók részéről. A könyvtári személyzet magatartása elfogadó, szakmai felkészültségük megfelelő.

V. A közeljövőben végrehajtandó tervek

Látássérült személyek könyvtárhasználatáért

- Tapintható és hangos térkép készítése

A fényviszonyok javítása (sajnos a polcok közötti fényviszonyok nem tökéletesek)

Hallássérült személyek könyvtárhasználatáért

- Indukciós hurok kiépítése, indukzív erősítő készülékek beszerzése. A kommunikációt segíti az indukciós hurok használata. A hallássérült számára felerősödnek a jelek, a hangok, a hallókészülék „T” (telefon) üzemmódba állításával a beszéd érthetővé válik. Nagyobb közösségi terekben, előadótermekben az indukzív erősítő lehetővé teszi a hallókészüléket viselők számára a beszéd érthetőségét.

Honlap

- Akadálymentességi elemzési és tanúsítási eljárás után a W3C tanúsítvány megszerzése. (W3C nemzetközi szervezet szabványosította a honlapok akadálymentességére vonatkozó kritériumokat. Nemzetközi szinten is, és hazánkban is a legtöbb pályázatban, állami megrendelésben a W3C által létrehozott Web Akadálymentesítési Útmutató (WCAG) szabványra hivatkoznak, és annak betartását követelik meg)

Az akadálymentesítéssel kapcsolatban rendszeres elégedettség- és igényvizsgálatokat beépítendő a gyakorlatba. Az akadálymentesítéssel kapcsolatos fejlesztéseket soha nem lehet lezárni, folyamatosan figyelemmel kell kísérni az igényeket, az új technikai lehetőségeket.